

Pojawiające się na świecie dziecko jest istotą społeczną. Jednak prawidłowy rozwój od narodzin, a nawet dużo wcześniej, już w łonie matki, warunkowany jest odpowiednim podejściem i zadbaniem o możliwości rozkwitu. W pierwszej kolejności to właśnie rodzice i ich działania stanowią o „żywności gleby” i rozwoju kompetencji społecznych. Pielęgnacja i dbanie o odpowiednie warunki do wzrostu i rozwoju to zadanie osób dorosłych sprawujących opiekę nad maluszkiem. Oczywiście czasem dzieje się tak, że pewne czynniki środowiskowe lub genetyczne związane z dojrzewającym nasionkiem powodują, że rozwój korzeni i całego pnia drzewa jest utrudniony. Na prawidłowy rozwój dziecka również mają wpływ zarówno predyspozycje zapisane w genach, jak i bodźce, których doświadcza ono na co dzień. Szczególnie w przypadkach, kiedy mamy do czynienia z inną ścieżką rozwoju, warto zadbać o wsparcie dziecka w nabywaniu kompetencji społecznych.

Jakie składniki odżywcze służą rozwojowi?

W pierwszych latach życia dziecka najważniejszą wartością, jaką mogą dać opiekunowie, jest bliska relacja. To na jej podstawie kształtuje się osobowość dziecka i cały system umiejętności społecznych. Relacja ta powinna być oparta na szacunku i miłości. Jednocześnie

ważne jest zachowanie równowagi pomiędzy autonomią a granicami. Podobnie jak w przypadku drzew, których korzenie potrzebują zarówno tlenu, jak i wody. Nadmiar jednego z tych składników nie służy prawidłowemu wzrostowi.

Dzieci uczą się właściwych postaw i zachowań, przyglądając się dorosłym. Dlatego tak ważne jest modelowanie. Pokazywanie swoją własną postawą, nie tylko słowami, w jaki sposób radzić sobie w różnych sytuacjach. Jeśli rodzic wymaga od dziecka radzenia sobie z emocjami, a sam wpada w złość przy każdej nadarzającej się okazji, przekazuje dziecku sprzeczny komunikat. Na takiej bazie dziecko nie wyciągnie właściwych wniosków.

Równie ważnymi składnikami odżywczymi, nadającymi jakość rozwojowi dziecka, są słowa dorosłych. To właśnie w nich dziecko przygląda się sobie, to w nich odnajduje swoje odbicie. Tym słowem wierzy i tym słowem ufa. Na ich bazie buduje obraz samego siebie.

Rola nauczyciela w procesie wspierania umiejętności społecznych

Nawet jeśli, a właściwie szczególnie wtedy, gdy system korzeniowy nie działa prawidłowo, roślina nie otrzymała odpowiednich składników odżywczych i wzrosła na wątlą, bez solidnej podstawy, rola leśniczego sprowadza się do zaplanowania i podjęcia działań wzmacniających istniejące

Jeśli osoba dorosła wspiera dzieci w rozwiązywaniu sporów, wtedy w naturalny sposób pomaga im nabywać wiedzę o tym, jak rozmawiać, aby dojść do porozumienia z drugą osobą. Jeśli dorosły chce nauczyć dzieci stawiania jasnych granic, sam musi wiedzieć, jak to robić, i dawać jasny komunikat dotyczący tej kwestii.

struktury. Podobnie nauczyciel może wspierać dziecko w rozwijaniu istniejących i nabywaniu nowych umiejętności. Może to uczynić dopiero wtedy, kiedy poświęci wystarczającą ilość czasu na zajrzenie w głąb, pod powierzchnię, przyglądając się potrzebom danego dziecka. Podjęcie działań bez uwzględnienia tego kroku prowadzi na manowce lub co najwyżej skutkuje krótkotrwałą zmianą. Leśniczy, aby dokładnie ocenić stan rośliny, ogląda drzewo nie tylko z zewnątrz, sprawdza również dokładnie warstwy niewidoczne dla oka.

Samo zachowanie dziecka może być wskazówką, że potrzebuje ono naszego wsparcia. Warto wtedy przyjrzeć się dokładniej temu, co dziecko komunikuje. Najczęściej nie powie ono wprost, czego potrzebuje. Niejednokrotnie jednak da nam o tym znać swoim zachowaniem. Należy zatem potraktować zachowanie dziecka jako ważny komunikat. Na przykład możemy uznać za wystarczające nauczanie mało asertywnego dziecka mówienia słowa „nie”. Być może w niektórych przypadkach to zadziała. Jednak istnieje ryzyko, że jeśli nie uwzględnimy stojących za wypowiedzianiem „nie” obaw, to dziecko w obliczu sytuacji stresowej tego wyuczonego zachowania nie zaprezentuje.

W przedszkolu jest wiele sytuacji, w których dzieci mogą się uczyć, jak sobie radzić w różnych okolicznościach. Niektórzy podopieczni nie potrzebują wsparcia ze strony nauczyciela, sami znajdują sposób, aby poradzić sobie z trudnościami. Są jednak takie dzieci, które nie mają wystarczających zasobów, aby rozwiązywać konflikty, odmawiać, radzić sobie z własnymi emocjami, regulować własne zachowanie. W takich przypadkach potrzebne jest wsparcie nauczyciela. Jak już wspominałam, warto się zastano-

wić, co leży u podstaw takiego zachowania – czy jest to jakaś niezaspokojona potrzeba, czy może brak odpowiednich umiejętności. Być może dziecko próbuje usilnie zaspokoić jakąś ważną dla siebie potrzebę, ale wybiera do tego celu nieodpowiednie strategie. Być może nie wie, jak zachować się w danej sytuacji, więc wybiera działania dobrze znane. Przykładem może być dziecko, które przeszkadza w zabawie innym. Może być to jedyna strategia wchodzenia w relacje, jaką zna. W takim przypadku pomagamy dziecku, ucząc je, w jaki sposób może dołączyć do zabawy. Najczęściej w takich sytuacjach ważna jest współpraca nauczyciela z rodzicami, niekiedy również ze specjalistą pracującym na terenie placówki.

Jakich narzędzi używać w procesie wzmocnienia dziecięcych kompetencji interpersonalnych?

Jest wiele możliwości wspierania kompetencji interpersonalnych u dzieci. Często dzieci, które mają trudności w obszarze społecznych kompetencji, uznawane są za „trudne”. Nierzadko przykleja się im łatki „niegrzecznych”, „niewychowanych”, „złośliwych” etc. Do działań, które może podjąć nauczyciel, należy nawiązanie relacji z dzieckiem: poznanie go, wspólna zabawa, odkrycie jego zainteresowań i mocnych stron. Następnie wczucie się w sytuację takiego dziecka i zadanie sobie pytań: *Jak ono się czuje, kiedy ciągle słyszy negatywne komunikaty? Czego może potrzebować? Czy ma motywację do zmiany?* Odpowiedź na te pytania i przyjrzenie się sytuacji dziecka mogą zmienić perspektywę oceny samego dziecka. Kiedy zobaczymy w tym konkretnym podopiecznym kogoś, kto poszukuje pomocy, kogoś, komu pozytywne słowa są potrzebne jak woda do życia, wtedy zaczniemy inaczej działać. Temu właśnie dziecku najbardziej potrzebne jest poczucie bezpieczeństwa wynikające z relacji z nauczycielem i pozytywne komunikaty – zauważanie jego starania, dostrzeganie choćby małych kroków i sukcesów. Pamiętajmy, że słowa nauczyciela kierowane do dziecka mają znaczenie.

Ważne są też zasady, które obowiązują w grupie. Nie powinno być zbyt wiele norm. Powinny być one spisane w sposób pozytywny, czyli wskazujący na to, jakiego zachowania oczekujemy. Warto do każdej zasady zrobić obrazek. Musimy wziąć pod uwagę fakt, że słowa szybko ulatują, obraz zostaje na dłużej w pamięci. Konieczne jest również wspólne z dziećmi omówienie tych norm. Warto także poprosić o podpisanie się pod wspólnym regulaminem. Podpisywanie może być aktem twórczym – jakimś rysunkiem, znaczkiem, które dziecko sobie samo wymyśli.

Modelowanie właściwych zachowań jest kolejnym sposobem odżywczym dla rozwoju kompetencji społecznych. Nauczyciel nie tylko poprzez to, co mówi, ale i poprzez swoje zachowanie, dostarcza źródła wiedzy o radzeniu sobie z emocjami, rozwiązywaniu konfliktów, samodzielności, empatii, szacunku do drugiego człowieka. Jeśli osoba dorosła wspiera dzieci w rozwiązywaniu sporów, wtedy w naturalny

sposób pomaga im nabywać wiedzę o tym, jak rozmawiać, aby dojść do porozumienia z drugą osobą. Jeśli dorośli chcą nauczyć dzieci stawiania jasnych granic, sam musi wiedzieć, jak to robić, i dawać jasny komunikat dotyczący tej kwestii.

Co zrobić, kiedy wszystkie narzędzia zostały wykorzystane i nie ma oczekiwanej zmiany?

Oczywiście przedszkole to tylko wycinek świata dziecka. Nie można oczekiwać, że to nauczyciel rozwiąże wszystkie trudności, które często mają złożoną przyczynę. Jeśli nauczyciel i rodzice wykorzystali już wszystkie dostępne zasoby, aby wspomóc rozwój kompetencji społecznych dziecka, warto rozważyć inne środki zaradcze. Jednym z takich rozwiązań jest zorganizowanie w placówce treningu umiejętności społecznych. Jest to dobry sposób, aby w ramach relacji w grupie poćwiczyć z dziećmi ważne kompetencje. Jeśli placówka współpracuje z psychologiem, zapewne jest możliwość, aby to specjalista poprowadził takie zajęcia. Niekiedy nauczyciele czują się w tym obszarze na tyle kompetentni, że samodzielnie tworzą zajęcia. Czasem jednak warto sięgnąć po ofertę dostępną na rynku. Niezależnie od tego, jakiego wyboru dokona dyrektor placówki, warto wziąć pod uwagę to, aby zajęcia te miały formę zabawy. Dlaczego? Ponieważ jest ona dla przedszkolaka naturalna niczym słońce i deszcz dla rośliny. Poza tym dzieci łatwiej uczą się nowych umiejętności, kiedy towarzyszą temu pozytywne emocje. Tak działa nasz mózg, że proces nauczania wspiera pozytywna atmosfera.

Stwórz odpowiednie warunki do wzrostu i rozwoju

Jesteśmy odpowiedzialni za tworzenie środowiska wspierającego rozwój kompetencji społecznych dziecka. Rodzice mogą uczynić wiele, aby pomóc swoim pociechom w rozwoju. Przedszkole również jest miejscem, gdzie umiejętności mogą się kształtować i umacniać. Rolą nauczyciela jest zapewnienie odpowiednich warunków do tego, aby dziecko w poczuciu bezpieczeństwa mogło doświadczać relacji rówieśniczych i na tej bazie budować swój system rozumienia siebie, świata i związków w nim powstających. ■

Joanna Pstrągowska – psycholog i pedagog specjalny, prowadzi poradnię Dziecięce Relacje, współtwórcza jedynych w Polsce Treningów Umiejętności Społecznych LEGO®TUS. Brała udział w projekcie Mamy dla Mamy, pisząc rozdział „Jak pies z kotem czy papużki nierozłączki? O wspieraniu rodzeństwa w budowaniu pozytywnych relacji”. Prywatnie mama dwóch chłopców, pisarka z zamiłowania.

A może by tak rzucić wszystko i jechać na Mazury...
Czekamy na Ciebie w samym sercu polskich jezior!
Jeden weekend i aż trzy szkolenia!

III Blżejprzedszkolny Obóz Szkoleniowy dla Nauczycieli

17-19 maja 2019 r.
Ruciane-Nida

R
E
K
L
A
M
A

informacje i zgłoszenia

👁️ Monika Mendala 👁️

📞 12 631 04 10 wew. 103 📞

✉️ szkolenia@akademiaedukacji.eu ✉️

www.blziejprzedszkola.pl/szkolenia/oboz-szkoleniowy